

WÉBER ANIKÓ (1988) Tatabánya

WÉBER ANIKÓ

Fábián László: Bácsik

Kortárs, 2016

Humoros, empatisz portrészorozat és sziporkázó stílusgyakorlat is egyben Fábián László *Bácsik* című kötete, amelyben tizenkilenc idős férfi sorsát ismerhetjük meg, és általuk az egész falu múltját, a történelem egy kis darabkáját. Hogy az elmeséltek mennyiben felelnek meg a valóságnak? A szereplők csakugyan éltek-e, és ha igen, lehet-e róluk pontos képet adni egy szépirodalmi szövegben? Hol húzható meg a határ fikció és valóság között, és hol kezdődik az elbeszélő által megírt világ és a valódi falu? Nehéz eldönteni, mivel az elbeszélő folyamatosan játszik az olvasóval.

Antal bácsi, Feri bácsi, Gyuri bácsi, Pista bácsi, János bácsi – sok-sok olyan tipikus figura, aki minden faluban felbukkan. Vannak köztük háborút, hadifogságot megjártak, mulatozók, önmegtartóztatók, simulékonyak és harciasak, van kocsmáros, szatócs, fuvaros, mezei munkás, gazda, ezermester. A sorsuk is egyezik a hasonló korú falusi férfiakéval – a történelem mindegyik életén végigsöpört, megismertette velük olyan fogalmakat, mint a kuláklista vagy a TSZCS. Az elbeszélő nem szépít, bemutatja a karakterek jó és rossz tulajdonságait, a duhaj mulatozást, a házon kívüli titkos légyottot és a parasztembert, amint a kertjében elmereng a múlton, miközben fröccsöt iszik a rég eltört, de újrarakasztott pohárból. Az olvasó pedig nem tud szabadulni a gondolattól, hogy ezekkel a szereplőkkel ő is találkozott már valahol, sőt: ismeri őket, hiszen a szomszédban laknak. Részben ezért válnak mind szerethetővé, valamint az is közel hozza őket az olvasóhoz, hogy az elbeszélő maga is belép a történetbe, és éles szemű, empatisz, kissé elfogult megfigyelőként saját emlékeiből építi fel őket.

Az író különösen figyel a részletekre, nemcsak sorsukat, hibáikat, bánatukat és örömeiket, de mozdulataikat, szava járásukat, beszédmodorukat és fordulataikat, kiejtésüket is bemutatja. Jól tudja, hogy az ördög a részletekben rejlik. Ehhez pedig

jönnek még az anekdoták és a nagyon is találó jellemfestés is:

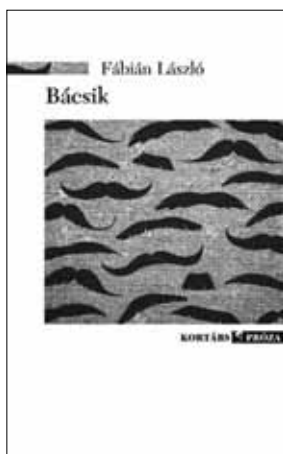
„az ember a sse tuggya, sirgyon vagy röhög-gyön, annyuk, eszt usse érted, ereggy főznyi, mit lábatlankocc itt? mink meg, kis csillagom, egissí-geseggyünk, ameddig lehet, egyibkin, föjelentett az a rohadík, a vvót akkor a párttitkár vagy mi ja zannya kinnya, rám hozta a rendőröket, mive engedil nekü vágtam le a disznót, mocskos e vvilág vót, ehiheted, de hát ugyis tudod”

„Parasztembernél nem éppen szokatlan, ek-ként Lajos bácsi is végtelenül hiú volt, jóllehet, ha valaki szemére veti, nem ússza meg goromba válasz nélkül. Hiúsága tulajdonképpen büszkeségéből fakadt, nevezetesen: ő a legkorábban ébredő, legfrissebb ember a faluban. [...] Hűvösebb időkben, téli fagyokban, havakban Lajos bácsi Ferkó-olajtól fénylő bakancsában klaffogott a sötét utcán a haranglábíbig hajnali négy tájban, és mindegyre az járt eszében, hogy olyankor kiharangozza a lustákat.”

A finom humorú, játékos, részletgazdag karakterábrázolások mögött pedig kirajzolódik a háttérben a teljes falu: hiedelmekkel, hagyományokkal, értékrenddel, szokásokkal, pletykákkal, szerepekkel, szakmákkal és a közös múlttal.

Itt él az elbeszélő is, és ahogy mesél, nem lehet nem észrevenni: szereti a bácsikat, hiszen a szülőotthonára, gyermek- és ifjúkorára emlékeztetik őt. Mégsem a falu áll a középpontban, hanem az emberi sorsok, ezzel is mutatva, hogy a település az ott lakók nélkül csak üres házak és fák sora volna – az egyének, furcsaságok, szomszédok teszik valódi lélettérré.

Eközben az elbeszélő azt sem tagadja: nem törekedhet a teljességre és a valóság pontos bemutatására, hiszen a karaktereket csak a saját, elfogult perspektívájából látja. „...az én falum – akárhogy fontolgatom – a fejemben létezik, pontosabban a fejemben formálódik – emlékezetem, képzelgéseim,

szándékaim, azaz: önkényem szerint...” – írja már a legelején.

Az elbeszélői játék pedig végigkíséri a történeteket, és külön ízt ad a kötetnek. Néha egészen közel hozza az olvasókhöz a falusi életet azzal, hogy maga is szereplőként jár-keel a településen, beszélget a bácsikkal, és bennfentesként nyilatkozik róluk. Máskor azonban új hangra vált, távolságtartóvá, szinte „okoskodó” elbeszélővé válik, emlékeztetve arra, hogy ez nem valóság, hanem szépirodalom. Kiszólások, más művekre való utalások, az elbeszéléssel kapcsolatos fejtegetései szakítják meg a történeteket, figyelmeztetve: a szerkezetet és a karakterek életét itt nem a sors alakítja, hanem az író.

Ez a játék öleli keretbe a bácsikat bemutató tizenhét fejezetet is. Már a legelején elmondja a szerző: a történet szereplői csak véletlenül hasonlíthatnak valóban élt személyekre, ezzel pedig – éppen ellenkezőleg – máris gyanút ébreszt az olvasóban, hogy az anekdoták hősei léteznek. Az írói biográfiai adatokból pedig ki is lehet következtetni, hogy a bemutatott falu Zsenyve. A bácsik egy letűnt korról tanúskodnak, olyan világról, amely lassan már csak az emlékezetben létezik. De lehetséges a múlt konzerválása a szépirodalomban? Az emlékek megőrzése nyelvi és stiláris jegyekkel? Az író ezeket a kérdéseket kutatja a kötetben, egyértelmű válaszokat azonban nem ad és nem is ígér.

